

DOI 10.36074/09.10.2020.v4.26

«КАР'ЄРНА ДИПЛОМАТІЯ» ЕРНАНА КОРТЕСА У 1504-1528 РОКАХ

Кіктенко О.О.

здобувач вищої освіти історичного факультету
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Каріков С.А.

д-р.істор.наук, доц. кафедри історії стародавнього світу та середніх віків
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

УКРАЇНА

Ернан Кортес є прославленим завойовником та воєначальником, що полонив своїми досягненнями левову частку нарративу іспанських істориків та літераторів XVI століття, проте дану постать варто розглядати не лише крізь призму його воєнних успіхів, оскільки як до, так і після взяття столиці Ацтекської імперії Теночтітлану, конкістадор здобував звитяги й на інших поприщах. Ще в повідомленнях побратима Кортеса по завойовницькій роботі Берналя Діаса дель Кастільо можна зустріти чимало описів ситуацій, коли Ернан перемагав своїх супротивників за посередництвом сили слова або ж вдало виконаних дій без участі агресії чи збройного втручання[1]. Саме це і мається на увазі під словосполученням “кар’єрна дипломатія”, тобто невоєнні методи досягнення цілей у житті Ернана Кортеса, на цьому буде акцентована увага при написанні даної роботи.

Ще під час свого перебування на Еспаньолі під керівництвом Ніколаса де Овандо конкістадор відзначився умінням лобювати свої інтереси, з 1504-го року працюючи на посаді escribano, на кшталт сучасного нотаріуса. Ернан Кортес займався переважно бюрократичними справами в містечку Асуа, проте в цей час він поступово зближався з верхівкою колоніальної влади, відвідуючи різні заходи та активно спілкуючись з гостями з Іспанії, які неодноразово вказували на відмінну латину та ерудованість Ернана Кортеса, тому роки навчання в Саламанкському університеті не пройшли дарма[2].

Відносини Ернана Кортеса та Ніколаса де Овандо були стриманими, але професійними, останній не був прихильником норовливого характеру конкістадора, однак відмічав відданість та працездатність свого нотаріуса. Проте з 1509 року владу на Еспаньолі отримує Дієго Колумб, син Христофора Колумба, який відзначався непослідовністю прийняття рішень та марнотратством. Перша ж їхня зустріч пройшла невдало для Ернана Кортеса, оскільки йому не вдалося переконати Дієго Колумба переглянути витрати бюджету на найближчі роки, оскільки останній планував виділити чимало коштів на облаштування свого палацу[3]. Що стосується знайомств, то тут конкістадору не було рівних, ще за часів каденції попереднього губернатора він познайомився з Мігелем де Пасамонте, що відповідав за перевезення податків в Іспанію, а за часів Дієго Колумба Пасамонте призначив Кортеса своїм першим помічником, а отже останній мав доволі серйозний вплив, оскільки саме питання надходження податків було одним з ключових для іспанської корони на піренеях.

Вкрай показовою є історія про бунт проти мореплавця Дієго Веласкеса. 1512 року останній вирушив у експедицію, метою якої було захоплення Куби, а сталося це доволі швидко, однак Ернан Кортес хотів перейняти владу у свої руки, тому підготував цілу теку документів проти головнокомандувача та хитрощами зміг переманити більшу частину команди на свій бік. Головним засобом були особисті бесіди Ернана з конкістадорами, часто він використовував й тактильні контакти, розмови “на ти”, спілкування на особисті теми та інше, найкраще ці розмови описав Берналь Діас дель Кастільо. Кортеса схопили та посадили у в'язницю, проте вже через кілька днів його відпустили, зважаючи на значний тиск конкістадорів на Дієго Веласкеса – чергова перемога Ернана Кортеса без використання зброї та посади.

Таким чином Ернан Кортес здобував популярність серед конкістадорів, він завжди міг запалити вогонь в їхніх очах, переманити на свою сторону, подібна авантюра вдавалася йому також в 1517 році, коли він втік до берегів півострова Юкатан з 500 солдатами, а навздогін йому було відправлено корпус з 400 чоловіками, яким Кортес просто розіслав листи з проханнями перейти на свою сторону та допомогти у завоюванні місцевих племен[5].

Весь час воєнної кампанії іспанця, а також після завоювання Теночтітлану проти нього велася боротьба як в Іспанії, так і в колоніях. Особливо зацікавленими в арешті Кортеса були Веласкес, Колумб та ледь не всі придворні нового імператора Карла V, які були вкрай обурені доволі хитрим законом Кортеса 1522 року стосовно розподілу землі (згідно з цим, саме Кортес особисто міг видавати землі). Сам імператор також був зацікавлений у послабленні конкістадора, оскільки останній здобував перемогу за перемогою, і станом на 1522 рік володів землями, більшими за територіями та багатством, ніж уся Іспанська імперія без урахування Мексики, до того ж Кортес мав величезну кількість лояльних до нього як іспанців, так й індіанців. Однак він намагався шляхом листування переконати Карла V у своїй відданості короні, приписуючи всі заслуги саме імператорові, а також визнаючи повне покровительство з боку монарха, за що й отримав титул генерал-капітана того ж року[6].

Зрештою, імператор вирішив утихомирити плани Кортеса, який встановлював цілком свій устрій влади, за яким було дозволено навчання мовою науатль, шлюби з місцевими, а також велася активне будівництво на колоніальних територіях та зменшено податки, що мали відійти до Іспанії. Саме останній пункт більше за все розлютив імператора, який направив до Мексики комісії з 4 чоловік, що мали обмежити владу Кортеса. Останній в такому разі просто вирішив розпочати воєнний похід на майя, не бажаючи мати сутички з представниками королівської влади.

Великою загадкою досі залишається наступна дія полководця, яку він здійснив 1524 року – добровільне складення повноважень генерал-капітана та відхід від боротьби за владу. При цьому Кортес залишив чимало “своїх” людей в системі управління, наприклад де Мотолінія, де Суазо та де Паса. Через 2 роки Ернан триумфально вступив у Мехіко (колишній Теночтітлан), що викликало значну підтримку у населення. Отже знову Ернан зміг обіграти своїх опонентів шляхом хитрощів. На той момент він пропустив два листи від Карла V, який розпочав розслідування у справах Кортеса, до того ж активно до цих справ підключились й старі вороги – Веласкес та Колумб, а також лєвова частка кастильської знаті. Цього разу Кортес вирішив діяти сміливо та особисто відвідати метрополію вперше за кількадесят років. Він підготував пишну експедицію з великою кількістю золота, дорогоцінностей та ін. Біля

входу до замку в Медельїні він посадив кактус нопаль, що був символом Теночтітлану [7].

Зустріч Ернана Кортеса та Карла V відбулася влітку 1528 року, відомостей про неї залишилося не так багато, однак Берналь Дїас дель Кастильо описав цю зустріч як дуже пишну, присутні були вражені красномовністю конкістадора, однак імператор вів себе спокійно, хоча й сам захоплювався Кортесом, принаймні за свідченнями Франциско Лопеса де Гомари[8]. Однак ця зустріч не дала Ернану Кортесу очікуваних привілеїв у вигляді повернення титулу генерал-капітана Мексики, а отже місію можна вважати невдалою, саме таким чином завершилася важлива епоха в житті конкістадора, це була остання спроба повернути собі титул та відстояти свої права на завойовані за допомогою свого військового хисту та вміння лавірувати між різних політичних кіл та суперників протягом своєї кар'єри.

Таким чином можна стверджувати, що, попри славу завойовника, Ернан Кортес був також майстром переконати, переманити на свою сторону чи навіть обіграти за допомогою хитрощів, хоча саме цей бік кар'єри конкістадора є набагато менш вивченим, оскільки лише в сучасній історіографії (кінець XX – початок XXI століття) спостерігається тенденція до переосмислення персони Ернана Кортеса, спроб відрізати останні міфологізовані сторінки його життя від реальних історій, що характеризують його особистість та дійти консенсусу у вирішенні питання стосовно ролі “меча та слова” в успіхах іспанця.

Список використаних джерел:

- [1] Кастильо, Б. Д. (2000). *Правдивая история завоевания Новой Испании* / (Д.Н. Егоров, А.Р. Захарьян пер. с исп.). Москва: Форум.
- [2] González, D.C. (2012). Ascendientes y descendientes del abuelo paterno de Hernán Cortés. Retrieved from <http://www.motecuhzoma.de/familia-Cortes.html>
- [3] Huertas, F.M. (2019). El Otro Hernán Cortés. Retrieved from https://www.academia.edu/38275155/El_Otro_Hern%C3%A1n_Cort%C3%A9s
- [4] Дюверже, К. (2000). *Кортес*. (М.В. Глаголев, пер. с франц.). Серия «Жизнь замечательных людей». Вып. 1125 (925).
- [5] Кофман А.Ф. (2006). *Рыцари Нового Света. Как покорялась Америка*. Москва: Пан-Пресс.
- [6] Мазен О. (2015). *Испанская Америка XVI – XVIII веков*. Москва: Вече.
- [7] Barajas, I. (2014). Comentario a las Cartas de relación de Hernán Cortés. Retrieved from https://www.academia.edu/7165034/Comentario_a_las_Cartas_de_relaci%C3%B3n_de_Hern%C3%A1n_Cort%C3%A9s
- [8] Mariana, J. (1794). *Historia general de España compuesta*. Madrid: Por Don Benito Cano. Retrieved from <https://archive.org/details/historiageneraldes00mari/mode/2up>